

ВОЛОДАР ВІТРІВ

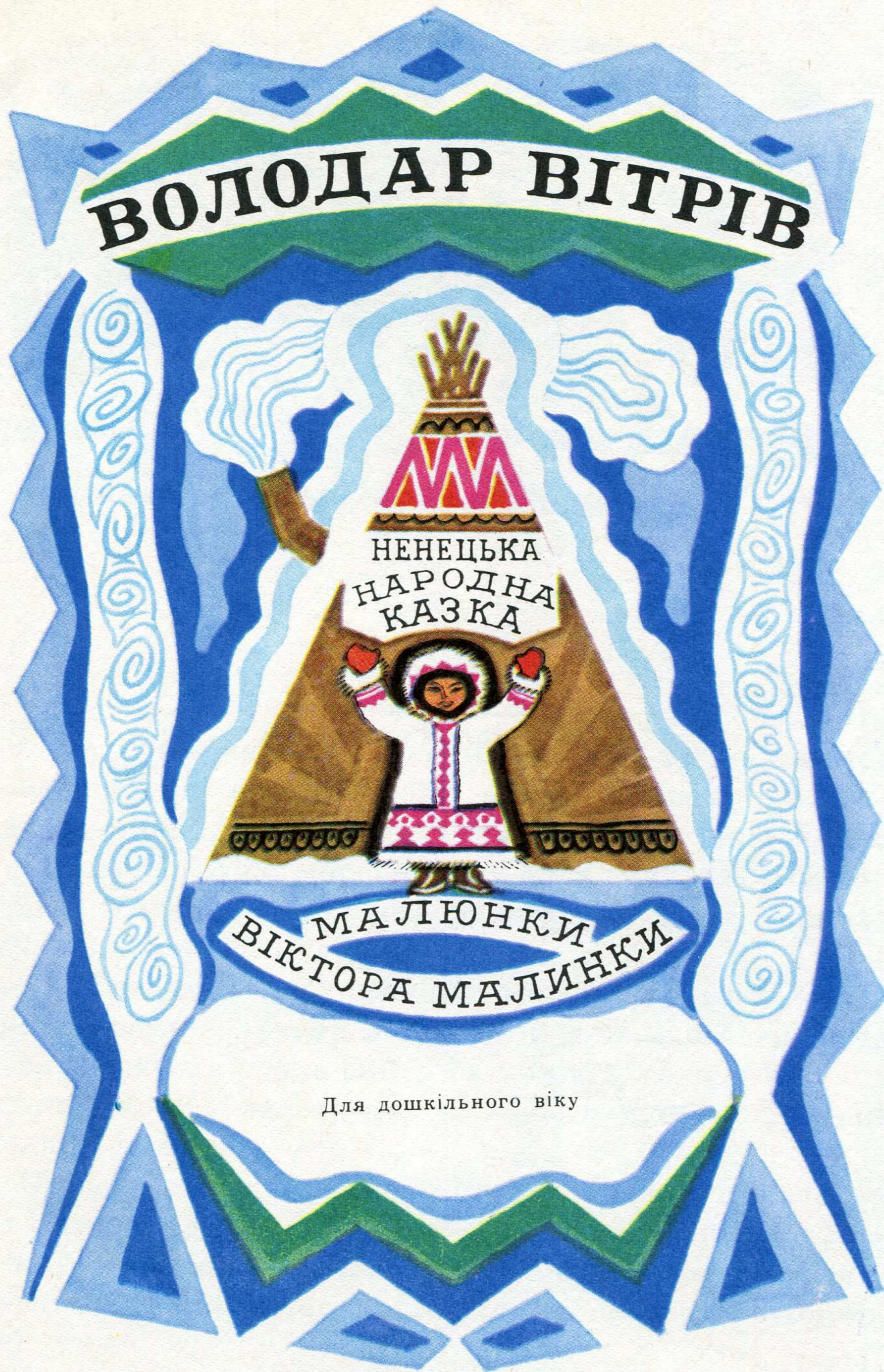
НЕНЕЦЬКА НАРОДНА КАЗКА

бібліотека українського мистецтва

uartlib.org

ВОЛОДАР ВІТРІВ

НЕНЕЦЬКА
НАРОДНА
КАЗКА

МАЛЮНКИ
ВІКТОРА МАЛИНЬКИ

Для дошкільного віку

ВИДАВНИЦТВО ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ
«ВЕСЕЛКА» КИЇВ 1977

Переклад з ненецької
ВОЛОДИМИРА СОВОТОВИЧА

В $\frac{70801-148}{M206(04)-77}$ 17-77

© Видавництво «Веселка», 1977 р.,
ілюстрації

В одному стійбищі жив старий. А з ним укупоньці три доньки. Меншенька — найкраща, найрозумніша.

Бідував старий. Чум у нього був дірявий, поганий. Одежі теплої мало. У великі морози сидів він з дочками біля вогню, грівся. Уночі вогонь гасили, облягалися спати, до ранку тремтіли від холоду.

Якось посеред зими схопилася над тундрою велика хуртовина. День мете, другий мете, третій мете — ось-ось чуми позносить. Люди з чумів вийти не можуть, голодують.

Сидить старий зі своїми трьома доньками, слухає, як виє хурделиця, і мовить:

— Не перегодити нам сніговійниці. Послав її володар вітрів Котура. Сердиться він, певне, хоче, аби ми йому гарну жінку прислали. Йди ти, старша доню, до Котури, інакше-бо загине весь наш народ. Іди вблагай його, щоб зупинив він сніжницю.

— Як я піду? — відказує дівчина. — Я ж дороги не знаю.

— Я тобі санчата дам. Штовхни їх проти вітру і йди за ними. Вітер розв'язуватиме шнурки на твоїй одіжі — ти не

спиняйся, не зав'язуй їх. Буде тобі в унти сніг набиватися — ти його не витрушуй, не гайся. Дорогою тобі стринеться висока гора — ти вийди на неї. Там спинися, витруси із унт сніг і зав'яжи шнурки. Коли будеш на горі, прилетить до тебе маленька пташка. Сяде вона тобі на плече, ти не жени її — погладь, приголуб. Потім сядь на санчата і скотися з гори. Санчата привезуть тебе просто до входу в чум Котури. Увійди в чум, нічого не чіпай — сиди й чекай. Коли прийде Котура, роби все так, як він звелить.

Старша дочка одяглася, стала позаду санчат і покотила їх проти вітру.

Трохи пройшла — розв'язались у неї шнурки, зимно стало. Не послухалася вона батька — взялася шнурки зав'язувати. Набився сніг у взуття. Зупинилася вона і заходилася вибивати сніг. Після цього далі пішла, назустріч сніговиці. Довго йшла. Побачила гору, вийшла на неї. Підлетіла тут маленька пташка, хотіла сісти їй на плече. Дівчина замахала руками — прогнала пташку. Пташка покружляла, покружляла та й полетіла геть. Старша дочка на санчата сіла, скотилася з гори. Зупинилася біля великого чуму.

Увійшла дівчина в чум. Дивиться — лежить у чумі смажене оленяче м'ясо. Запалила вона вогонь, зогрілася й заходилася з м'яса жир одривати. Відриває та їсть, відриває та їсть. Багато з'їла. Нараз чує — хтось підійшов до чуму. Відхилилася шкура біля входу, ввійшов до чуму молодий велетень. Це й був Котура. Подивився він на дівчину, питає:

— Ти відкіля прийшла? Чого тобі тут треба?

— Батько послав.

— Навіщо?

— Аби ти взяв мене за жінку.

— Встань і звари м'ясо, яке я приніс з полювання.

Дівчина зварила м'ясо. Котура звелів їй вийняти з казна м'ясо й розділити навпіл.

— Одну половину м'яса будемо їсти ми, — сказав він, — другу поклади в коритце й віднеси в сусідній чум. Сама

в цей чум не заходь, біля входу постій. Вийде до тебе стара. Подай їй м'ясо й чекай, коли винесуть тобі коритце.

Дівчина взяла м'ясо й вийшла з чуму. А хуга виє, сніг ліпить — нічого не видно. Хіба знайдеш що в таку віхолу!.. Дівчина відійшла трохи вбік. Зупинилася, подумала й викинула м'ясо у сніг. Сама повернулася до Котури з порожнім коритцем.

Поглянув на неї Котура й спитав:

— Віднесла м'ясо?

— Віднесла.

— Покажи-но мені коритце, — подивлюся, що тобі дали за м'ясо.

Дівчина показала порожнє коритце. Котура нічого не сказав. Поїв і ліг спати.

Вранці він устав, приніс у чум сирі оленячі шкури.

— Поки я полюватиму, вичини ці шкури і зший мені з них нову одіж, унти й рукавиці. Верну — подивлюсь, яка ти майстриня.

Подався Котура в тундру, а старша дочка почала працювати. Раптом відхилилася шкура біля входу, і в чум увійшла сива бабуся.

— Дівчино, — сказала вона, — мені в око впала смітинка. Витягни її.

— Не заважай працювати! — мовила дівчина. — Ніколи мені.

Бабуся нічого не сказала, повернулася і пішла. Дівчина сама залишилася у чумі. Мне вона шкури, кроїть їх ножем, квапиться пошити Котурі одяг. Шие абияк — поспішає. Де вже пошити все добре за один день! Та й шити ж нічим...

Увечері Котура вернув з полювання. Питає:

— Одяг готовий?

— Готовий.

Помацав Котура одяг — шкури шкарубкі, вичинені кепсько. Поглянув — усе зшито криво, косо, не на його зріст. Розсердився Котура й викинув старшу дочку з чуму, далеко-далеко в кучугуру закинув. Там вона й замерзла.

А завірюха іще дужче завила...

Старий сидить у своєму чумі, слухає, як хурдига виє, шумить і вдень і вночі, та й каже:

— Не послухала старша дочка моїх слів! Не робила так, як я раяв! Через те й не перестає вити хуртеча: сердиться Котура. Збирайся до нього, середульша дочко!

Зробив старий санчата, розповів середульшій дочці все, як і старшій, і послав до Котури. Сам сидить з меншенькою, чекає, коли хуговій ущухне.

Покотила середульша дочка санчата назустріч вітру. Дорогою в неї шнурок розв'язався, в унти сніг набився. Зимно стало. Забула вона батьків наказ — завчасно витрусилася із взуття сніг, без пори зав'язала шнурки.

Вийшла на гору, побачила пташку. Замахала руками — прогнала її. Сіла на санчата і скотилася з гори просто до чуму Котури.

Ввійшла в чум, запалила вогонь, наїлась оленячого м'яса, почала чекати Котуру.

Повернувся Котура з ловів, побачив дівчину, питає:

— Ти чого до мене прийшла?

— Батько послав.

— Навіщо?

— Аби ти взяв мене за жінку!

— Чого ж ти сидиш? Я голодний, вари скоріше м'ясо!

Коли м'ясо зварилося, Котура звелів дівчині вийняти м'ясо з казана й розділити навпіл.

— Одну половину м'яса будемо їсти ми, — сказав він, — другу поклади в коритце й віднеси в сусідній чум. Сама в чум не заходь, постій порядок і почекай, коли тобі коритце винесуть.

Дівчина взяла м'ясо й вийшла з чуму. А хурделиця виє, сніг кружляє — нічого не видно... Не захотіла вона йти далі. Кинула м'ясо в сніг, постояла, постояла й повернулася до Котури.

— Віднесла м'ясо? — спитав Котура.

— Віднесла.

— Щось ти дуже швидко сходила! Покажи-но мені коритце — подивлюся, що тобі дали за м'ясо.

Поглянув Котура на порожнє коритце, нічого не сказав. Ліг спати. Вранці він приніс у чум сирі оленячі шкури і звелів дівчині, як і її сестрі, до ночі пошити йому нову одіж.

— Ший! Увечері я подивлюся, що ти змайструвала.

Подався Котура на полювання, а дівчина почала працювати.

Коли входить до чуму сива бабуся.

— Дівчино, — сказала вона, — мені в око впала смітинка. Витягни її! Сама я не можу.

— Ніколи мені витягувати твою смітинку! В мене й без того діла по саму зав'язку. Йди геть, не заважай мені працювати.

Бабуся нічого не сказала, пішла. Вночі Котура вернув з ловів, питає:

— Готова моя нова одіж?

— Готова.

— Дай поміряю.

Взявся міряти. Усе зшито криво, погано, не на його зріст. Розсердився Котура й закинув середульшу дочку туди ж, куди й старшу її сестру жбурнув. І вона замерзла.

А старий сидить у своєму чумі з меншенькою донькою, не може тихої погоди дочекатися. Хуртовина виє все дужче й дужче, от-от змете чуми...

— Не послухалися дочки моїх слів! — сказав старий. — Іще гірше зробили: тільки розгнівили Котуру. Ти в мене остання дочка, і доведеться й тебе послати Котурі в жінки. Не послати — народ весь загине з голоду. Збирайся, йди!

Навчив старий останню дочку, як їй іти і що робити. Вийшла дівчина з чуму, стала позаду санчат і покотила їх назустріч заметілі. А хуртовина виє, реве, з ніг валить, очі сліпить — світу білого не видно!

Дівчина крізь хурделицю йде — жодного батькового слова не забуває. Все чинить так, як він наказував. Розв'язу-

ються на одязі шнурки — не зав'язує їх. Набивається в унти сніг — не витрушує його. Холодно, важко йти проти вітру, а вона не зупиняється, все йде і йде. Зустрілась їй дорогою гора. Вийшла дівчина на гору. Зупинилась, витрусила із унт сніг, зав'язала шнурки. Тут підлетіла до неї пташка, сіла на плече. Дівчина пташки не прогнала — погладила їй пір'їнки, приголубила. Пташка полетіла. Дівчина сіла на санчата і скотилася з гори просто до чуму Котури.

Увійшла в чум, стала чекати. Раптом відхилилася шкура біля входу, увійшов молодий велетень Котура. Побачив він дівчину, засміявся і спитав:

— Ти чого прийшла до мене?

— Батько послав.

— Навіщо?

— Прохати тебе, аби ти спинив хуртовину. Інакше-бо загинуть усі люди в нашому стійбищі!

— Чого ж ти сидиш, не запалюєш вогню і не вариш м'яса? Я голодний, та й ти, либонь, як прийшла, нічого не їла.

Дівчина швидко зварила м'ясо, вийняла з казана й подала Котурі. Поїв він і звелів їй узяти половину м'яса та віднести в сусідній чум.

Дівчина взяла коритце з м'ясом і вийшла з чуму. А довкола хурдига реве, сніг мете. Куди йти? Де шукати чум? Постояла дівчина, подумала й пішла.

Куди йде — сама не знає... Раптом з'явилася та сама пташка, яка до неї на горі підлітала. Побіля самого обличчя запурхала. Дівчина за пташкою й пішла. Куди пташка летить, туди і вона йде. Ішла-йшла і нараз побачила: мигнула неподалік іскра. Зраділа дівчина, пішла в той бік — гадала, чум знайшла. Підступила ближче — нема ніякого чуму, лишень велика купина. З купини димок струмує. Дівчина обійшла довкола купину, ткнула в неї ногою — вихід з'явився. Виглянула сива бабуся й запитала:

— Ти хто? Чого прийшла?

— Бабусю, я м'яса принесла. Котура звелів оддати його тобі.

— Котура звелів? Ну давай. А сама надворі постій. Стоїть дівчина біля купини, чекає. Довго чекала. Нарешті відкрився вхід. Виглянула стара й подала їй коритце. Дівчина повернулася до Котури.

— Чого це ти так довго ходила? — спитав Котура. — Чум знайшла?

— Знайшла.

— М'ясо віддала?

— Віддала.

— Дай-но мені коритце — я погляну, що в ньому.

Подивився Котура — в коритці ножі, скребачки і м'ялиці, щоб шкури вичиняти, голки сталльні. Засміявся Котура:

— Багато корисного начиння тобі дали! Все тобі знадобиться!

Вранці Котура встав, приніс у чум сирі оленячі шкури і звелів дівчині пошити йому до вечора усю нову одіж, і унти, і рукавиці:

— Пошиєш добре — візьму тебе в жінки!

Пішов Котура. А дівчина взялася працювати. Отут-то їй і знадобився бабусин подарунок: для пошиття в неї все було. Але чи багато зробиш за один день?.. Та вона не дуже роздумувала, а більше робила: м'ясо шкури, скребе, кроїть, шиє. Раптом відхилилася біля входу шкура, і в чум увійшла бабуся. Дівчина впізнала її: це була та сама стара, котрій вона віднесла м'ясо.

— Допоможи мені, дівчино, — сказала бабуся, — витягни смітинку з ока. Сама я не зможу її витягнути!

Не відмовила дівчина. Відклала шкури, взялася виймати смітинку.

— Добре, — каже старенька, — не болять око. Тепер заглянь-но мені в праве вухо!

Заглянула дівчина у вухо — злякалася.

— Що ти там побачила? — пита бабуся.

— У твоєму вусі дівчина сидить.

— Чого ж ти не покличеш її до себе? Гукай! Вона допоможе тобі шити для Котури одіж.

Зраділа донька старого, гукнула ту дівчину. На її поклик із бабусиного вуха вискочила не одна, а чотири молоді дівчини, і всі четверо заходилися працювати: мнуть шкури, скребуть, кроють, шиють. Швидко зі всім упоралися. Відтак бабуся сховала їх у своє вуха та й пішла.

Увечері повернувся Котура з ловів і питає:

— Усе зробила, що звелів?

— Усе.

— Давай-но подивлюся, поміряю!

Взяв Котура шитво у руки, помацав — шкури м'якенькі. Вдягнув — ні вузько, ні широко, саме якраз, пошито міцно, добре. Всміхнувся Котура та й каже:

— Припала ти мені до душі! І матері моїй і чотирьом сестрам моїм теж сподобалася. Працюєш добре і смілива ти: щоб не загинув твій народ — назустріч страшній хуртовині пішла. Будь мені жінкою! Залишайся жити в моєму чумі.

І допіру сказав — вщухла в тундрі хурделиця. Перестали люди ховатися, перестали мерзнути, вийшли всі із своїх чумів.

10 коп.

ВЛАСТЕЛИН ВЕТРОВ

Ненецкая народная сказка

(На украинском языке)

Для дошкольного возраста

Перевод с ненецкого

Владимира Александровича Собоновича

Рисунки

Виктора Александровича Малинки

Издательство «Веселка», Киев, Бассейная, 1/2
Редактор Ю. М. Набока. Художний редактор
Д. П. Присяжнюк. Технічний редактор М. К. Аكو-
пова. Коректор Н. В. Третиниченко

І.Б. № 476

Здано на виробництво 27/XII-76 р. Підписано
до друку 4.V.1977 р. Формат 70×100^{1/16}. Папір
№ 1. Фіз. друк. арк. 1. Обл.-вид. арк. 1,27. Умовн.
друк. арк. 1,29. Тир. 540 000. Зам. 7-85. Ціна
10 коп.

Видавництво «Веселка», Київ, Басейна, 1/2
Харківська книжкова фабрика «Комуніст» респуб-
ліканського виробничого об'єднання «Поліграф-
книга» Держкомвидав УРСР. Харків, вул. Ен-
гельса, 11.